

TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

**2012 YILI
FINDIK
SEKTÖR RAPORU**

ANKARA 2013

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
1. DÜNYADA FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ	2
1.1 Üretim	2
1.2 İhracat	2
1.3 İthalat	3
2. TÜRKİYE'DE FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ	4
2.1 Üretim	4
2.2 Tüketim	5
2.3 İhracat	5
3. TMO'NUN FINDIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ	6
4. ÖNEMLİ FINDIK ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR	7

TMO FINDIK SEKTÖR RAPORU

1. DÜNYADA FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ

1.1 ÜRETİM

Fındık, bademden sonra dünyada en yaygın yetiştiriciliği yapılan sert kabuklu meyvedir. Fındığın kültür çeşitleri Türkiye, İtalya, İspanya, ABD, Çin, İran, Yunanistan, Fransa, Azerbaycan, Rusya Federasyonu, Kırgızistan, Portekiz, Beyaz Rusya, Moldova, Tacikistan, Gürcistan, Ukrayna, Tunus, Macaristan, Kıbrıs ve Kamerun'da yetiştirilmektedir. Bununla birlikte, FAO istatistiklerinde üretici olarak henüz yer verilmeyen Arjantin, Avusturya, Avustralya, Estonya, İran, Yeni Zelanda, Romanya, Slovenya, Suriye, Ukrayna, İngiltere ve Yugoslavya gibi ülkelerde de az da olsa fındık üretilmekte ve üretimin artırılmasına yönelik önemli çalışmalar yapılmaktadır.

Dünya fındık üretimi, 1960'lı yıllarda yaklaşık 250 bin ton civarında iken, 2005–2012 yılları ortalamasına göre 842 bin tona çıkmıştır. Dünya fındık üretiminin yaklaşık % 70'ini gerçekleştiren Türkiye'yi sırasıyla İtalya ve Azerbaycan takip etmektedir. AB (27)'nin payı ise % 11'dir (International Nut Council (INC), 2012).

DÜNYA FINDIK ÜRETİMİ (Kabuklu/Ton)									
ÜLKE	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	ORTALAMA
TÜRKİYE	530.000	661.000	530.000	800.791	500.000	600.000	430.000	660.000	588.974
İTALYA	65.000	138.000	95.000	125.000	85.000	87.200	140.000	85.000	102.525
AZERBAYCAN	27.986	25.000	30.800	40.000	30.000	25.000	55.000	45.000	34.848
GÜRCİSTAN	16.393	14.000	25.000	35.000	27.000	40.000	30.000	40.000	28.424
ABD	25.400	39.010	33.570	36.280	42.600	24.500	35.000	36.000	34.045
İSPANYA	20.000	28.000	18.000	26.000	18.000	20.000	22.000	16.000	21.000
DİĞERLERİ	47.876	52.244	48.880	5.900	20.000	27.000	27.000	27.000	31.988
TOPLAM	732.655	957.254	781.250	1.068.971	722.600	823.700	739.000	909.000	841.804

Kaynak: INC, TÜİK * Tahmin

Son 8 yıllık ortalama veriler dikkate alındığında; ülkemiz üretimi 589 bin ton (% 70), diğer ülkelerin üretimi ise 253 bin ton (% 30) civarındadır.

1.2 İHRACAT

Dünyada fındık tüketiminin tamamına yakın kısmı (% 91), Avrupa Birliği ve diğer Avrupa ülkeleri tarafından gerçekleştirilmekte ve büyük ölçüde (% 80'i) çikolata ve şekerleme sanayinde ham madde olarak kullanılmaktadır.

Dünya fındık ihracatının 2005–2012 yılları ortalaması kabuklu fındık cinsinden 594 bin tondur. Bunun % 80'ini Türkiye gerçekleştirmektedir (INC, 2012). Dünya fındık üretim ve ihracatının çok önemli bir kısmını Türkiye'nin sağlamasından dolayı, iç piyasada uyguladığı politikaların dünya piyasaları ve fiyatlarına etkisi de fazla olmaktadır. Diğer önemli fındık ihracatçısı ülkeler İtalya, Azerbaycan, Gürcistan ve ABD'dir. Üretici olmamalarına rağmen ithal ettiği fındığı kabuklu, iç veya işlenmiş olarak ihraç eden diğer ülkeler Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika, Lüksemburg, İsviçre'dir.

DÜNYA FINDIK İHRACATI (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)								
ÜLKE	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
TÜRKİYE	418.728	494.372	466.276	456.804	441.972	504.610	488.694	532.056
İTALYA	31.739	16.553	41.496	30.447	31.157	30.130	28.510	
AZERBAYCAN	21.698	14.346	20.120	12.660	24.334	17.006	25.804	
GÜRCİSTAN	19.426	24.040	22.178	13.573	...	23.216	...	
ALMANYA	6.651	6.918	8.552	8.117	7.184	7.646	9.868	
İSPANYA	11.200	4.472	5.983	4.682	6.745	4.323	5.559	
ABD	30.040	25.897	32.611	24.685	32.214	13.337	19.967	
FRANSA	5.636	4.326	5.618	4.440	4.744	5.249	4.607	
ÇİN	2.388	3.703	7.954	6.087	9.461	10.127	7.193	
DİĞERLERİ	14.438	11.993	13.306	14.667	16.250	16.527	55.039	
TOPLAM	561.944	606.620	624.094	576.162	574.061	632.171	645.241	532.056

Kaynak: INC (International Nut Council) ve (KİB) , 2012 verileri INC’de henüz yayınlanmamıştır.

1.3 İTHALAT

Dünyadaki en büyük fındık ithalatçısı ülkeler sırasıyla; Almanya İtalya, Fransa, Belçika İsviçre ve Rusya Federasyonu’dur. Çikolata ve şekerleme sanayisinin gelişmiş olduğu ithalatçı ülkeler, aynı zamanda fındığın ikamesi olan bademin de en önemli alıcısı durumundadırlar. Ancak aşağıdaki tablo incelendiğinde, gelişen gıda endüstrisinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek için Kanada’nın da son yıllarda fındık ithalatını artırdığı görülecektir.

DÜNYA FINDIK İTHALATI (Yıllık Bazda-Kabuklu/Ton)								
ÜLKE	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Ortalama
İTALYA	140.094	154.467	119.651	112.035	99.200	83.458	83.472	113.197
ALMANYA	136.860	141.149	161.681	137.410	67.534	65.156	61.698	110.213
FRANSA	42.567	47.429	59.121	39.143	30.566	56.004	55.939	47.253
BELÇİKA	27.784	29.900	27.531	27.726	13.000	15.272	45.691	26.701
RUSYA	16.806	19.969	25.266	27.038	17.503	22.102	28.166	22.407
İSVİÇRE	24.773	24.184	24.152	23.479	19.987	18.996	18.927	22.071
HOLLANDA	18.566	19.401	18.131	14.995	5.996	7.230	6.740	13.008
ÇİN	9.834	11.395	11.633	12.688	19.171	5.200	12.630	11.793
POLONYA	3.810	3.164	19.666	12.168	12.600	14.054	14.151	11.373
KANADA	4.289	2.894	7.901	11.382	10.628	17.488	21.549	10.876
VİETNAM	2.158	7.020	16.231	9.325	15.773	13.383	9.330	10.460
İSPANYA	3.679	2.432	13.076	12.783	8.661	11.123	8.670	8.632
AVUSTURYA	3.061	2.199	16.777	17.062	4.669	5.217	3.214	7.457
MISIR	3.364	5.257	5.549	6.537	6.379	8.457	4.652	5.742
DİĞERLERİ	124.474	136.636	99.356	111.877	57.646	84.350	73.724	98.295
TOPLAM	562.119	607.496	625.722	575.648	389.313	427.490	448.553	519.477

Kaynak: INC (International Nut Council),

2. TÜRKİYE’DE FINDIK SEKTÖRÜNÜN GÖRÜNÜMÜ

2.1 ÜRETİM

İlk defa Doğu Karadeniz Bölgesi’nde başlanılan kültür ırkı fındık yetiştiriciliği, devletin fındığa 1964 yılından sonra alım garantisi vermesi, fındığın diğer ürünlere göre daha az emekle yetiştirilen bir ürün olması, bölgeden yapılan göçler vb. etkenlerden dolayı önce Batı Karadeniz Bölgesi, daha sonra ise diğer bölgelere yayılmıştır. Çiftçi Kayıt Sistemi’ne göre Türkiye’de 38 ilde fındık yetiştiriciliği yapılmasına rağmen, ticarete konu olan yetiştiriciliğin tamamına yakını Ordu, Giresun, Samsun, Trabzon, Düzce, Sakarya, Zonguldak, Artvin, Bartın, Kocaeli, Sinop, Gümüşhane, Kastamonu ve Rize illerinde gerçekleştirilmektedir. Bakanlık verilerine göre (BÜGEM) 690 bin hektarlık alanda fındık yetiştiriciliği yapılmaktadır. Dikim alanlarının % 61,4’üne tekabül eden 422.427 hektarlık alan, fındığın ekolojik bölgesi olan Doğu Karadeniz’de yer almaktadır.

Fındık Alanlarının Tespitine Dair 2011/1424 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı’na göre 14 il ve bunlara bağlı 129 ilçede yasal olarak fındık dikimi yapılabilmektedir (ruhsatlı).

Türkiye’de 1970’li yıllarda 260 bin ton olan fındık üretimi 1990’lı yıllarda 490 bin ton, 2000’li yıllarda 590 bin ton seviyelerine çıkmıştır(TÜİK).

İL BAZINDA FINDIK DİKİM ALANI VE ÜRETİM DURUMU												
İLLER	2009			2010			2011			2012*		
	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)	Üretim (Ton)	Dikim Alanı (ha)	Verim (Kg/da)
GİRESUN	76.273	106.000	72	51.657	106.000	49	51.600	117.729	44	102.456	117.729	87
ORDU	91.758	198.000	46	206.605	198.000	104	122.050	226.930	54	150.414	226.930	66
SAMSUN	71.656	78.500	91	82.055	78.500	105	76.650	88.341	87	93.502	88.341	106
TRABZON	39.308	58.000	68	42.861	58.000	74	32.820	62.809	52	59.046	64.283	92
SİNOP	1.847	1.300	142	1.656	1.300	127	572	1.730	33	1.046	1.665	63
RİZE	2.147	2.000	107	2.158	2.000	108	2.060	3.558	58	3.357	3.558	94
ARTVİN	11.572	8.000	145	7.281	8.000	91	8.480	10.584	80	8.111	10.751	75
DÜZCE	75.485	69.500	109	67.427	69.500	97	50.450	62.696	80	76.838	62.696	123
SAKARYA	84.012	77.500	108	94.520	77.500	122	50.200	69.193	73	114.172	68.313	167
ZONGULDAK	21.291	22.500	95	23.852	22.500	106	21.700	23.418	93	24.144	23.418	103
KOCAELİ	13.581	8.600	158	11.438	8.600	133	8.402	8.434	100	13.699	8.434	162
KASTAMONU	4.288	4.700	91	4.751	4.700	101	2.150	7.481	29	5.892	7.169	82
BARTIN	3.455	3.300	105	3.195	3.300	97	2.250	3.908	58	6.760	6.000	113
DİĞER	3.327	4.100	81	543	4.100	13	616	817	75	562	823	68
TOPLAM	500.000	642.000	78	600.000	642.000	93	430.000	687.627	63	660.000	690.110	96

Kaynak: TÜİK, tahmin

Türkiye’de dekar başına üretim ABD ve Gürcistan gibi üretici ülkelerden daha düşüktür. FAO’ya göre dekara fındık verimi Türkiye’de 108 kg iken, ABD’de 293 kg, Gürcistan’da 201 kg, İtalya’da 183 kg ve İspanya’da ise 125 kg’dır (FAO, 2011). Türkiye’nin fındık veriminde yıllara göre önemli dalgalanmalar da görülmektedir.

İklim şartları, gerekli kültürel işlemlerin yeterince yapılmaması ve fındık bitkisinde görülen periyodisite gibi etkenler, verimdeki dalgalanmayı artırmaktadır. Fındık bahçelerinin genelde yaşlı olması, ocakların ise sık dikili olmasından dolayı Trabzon, Giresun ve Ordu illerindeki fındık verimi, Sakarya ve Düzce illerinin fındık verimine göre daha düşüktür. Sakarya ve Düzce illerindeki işletme büyüklükleri ve verimin daha yüksek olması nedeniyle bu bölgedeki dikim alanları hızla artmaktadır.

2.2 TÜKETİM

Fındığın iç tüketimi konusundaki veriler yetersiz olup üretim ve ihracat miktarları ile devir stoklarından yola çıkılarak kabuklu fındık cinsinden iç tüketimin yıllık 100–110 bin ton civarında olduğu tahmin edilmektedir.

Yetersiz tanıtım ve bilgi eksikliği, fiyatların yüksek bulunması, çerez olarak tüketiminin yaygın olmaması ile ikame ürünlerin fazlalığı gibi etkenler tüketimin artırılmasındaki en önemli engelleri oluşturmaktadır.

TMO, 2006 yılından itibaren yapmış olduğu çalışmalarla kavrulmuş iç fındık, şekerli fındık ezmesi ve fındık yağı gibi ürünleri uygun fiyatla halkımızın tüketimine sunmuş olup alternatif tüketim yolları oluşturulmasını teminen fındıklı ekme üretimini teşvik için ise halk ekme fabrikalarına uygun fiyatla kıyılmış fındık temin etmiştir.

TÜRKİYE FINDIK TÜKETİMİ (Kabuklu karşılığı, Ton)													
2000-01	2001-02	2002-03	2003-04	2004-05	2005-06	2006-07	2007-08	2008-09	2009-10	2010-11	2011-12	2012-13	ORT.
183.657	183.000	190.000	128.000	47.813	60.000	80.000	80.000	190.000	228.000	232.000	135.000	140.000	144.421

Kaynak: USDA, 2009 – 2012 dönemleri TMO tahmini

Tabloda yer alan yüksek tüketim rakamları, FKB ve TMO'nun arz fazlası stoklarını yağ imalatında kullanmasından kaynaklanmaktadır. Zira son yıllarda yağ haricindeki iç tüketim miktarı 100–110 bin ton civarında olup yağ dâhil son 13 yıllık tüketim ortalaması 144 bin tondur.

2.3 İHRACAT

Türkiye'de üretilen fındığın % 15–20 kadarı iç piyasada tüketilmekte, % 80-85'i ise ihraç edilmektedir. Türkiye, 2005–2012 yılları ortalaması 238 bin ton olan iç fındık ihracatı ile dünya fındık ihracatının yaklaşık % 80'nini gerçekleştirmiştir. 2012 yılında ülkemiz fındık ihracatının % 61'ini iç fındık, % 39'u ise işlenmiş fındık olarak gerçekleştirmiştir. (TÜİK).

Fındık ihracatımızda AB'nin payı 2001 yılı verilerine göre % 81,2 iken, bu oran 2012 yılında % 73,9 olarak gerçekleşmiştir. Bunun nedeni ise ihracat yapılan ülke sayısının son yıllarda artmasıdır. AB ülkelerine yapılan ihracattaki son 5 yıl ortalamasına göre ilk sırayı % 24 ile Almanya, ikinci sırayı ise % 22 ile İtalya almaktadır. Diğer önemli pazarları sırasıyla; Fransa, Belçika, İsviçre, Avusturya, Hollanda ve Rusya oluşturmaktadır (KİB).

TÜRKİYE İÇ FINDIK İHRACATI			
YILLAR	İHRACAT MİKTARI (İç/Ton)	İHRACAT BEDELİ (Bin \$)	BİRİM İHRAÇ FİYATI (\$/kg)
2005	209.364	1.928.378	9,21
2006	247.186	1.467.017	5,93
2007	233.138	1.519.478	6,52
2008	228.402	1.407.872	6,16
2009	220.986	1.180.850	5,34
2010	252.305	1.544.786	6,12
2011	244.347	1.761.821	7,21
2012	266.028	1.804.409	6,78

Kaynak: KİB, * 11 Mart 2013 itibarıyla

Dünya fındık fiyatlarının belirlenmesinde ülkemizde oluşan fındık fiyatları etkin rol oynamaktadır. İhraç fiyatının yüksek olması durumunda, en büyük rakiplerimiz olan İtalya ve İspanya, AB'nin sağladığı destekler ve nakliye avantajını kullanarak daha düşük fiyatla stoklarını eritmektedirler. Hasat dönemlerine devrolan stoklar ise genellikle ülkemizde kalmaktadır.

3. TMO'NUN FINDIK SEKTÖRÜ İÇİNDEKİ YERİ

Fiskobirlik'in mali sorunlar yaşamaya başlaması ve üreticilere karşı olan yükümlülüklerini yerine getirememesi nedeniyle piyasa istikrarının sağlanmasını teminen TMO, 2006/10865 sayılı Kararname ile fındık alımıyla görevlendirilmiştir.

Bakanlar Kurulu'nun görevlendirmesine paralel olarak TMO Ana Statüsü'nde değişikliğe gidilerek "Bakanlar Kurulu Kararı ile hububat dışındaki diğer tarım ürünleri ile ilgili verilecek görevi yürütmek" de görevleri arasına dâhil edilmiştir. Ayrıca Kararname ile TMO'ya verilen yetki kapsamında, Karadeniz Bölgesi'ndeki 12 ayrı noktada lisanslı depoculuğa da uygun toplam 150 bin tonluk modern depo yaptırılmış ve 2008 yılında kullanılmaya başlanmıştır.

TMO, 2006–2007 sezonunda 163 bin ton, 2007–2008 sezonunda 163 bin ton (67 bin ton FKB), 2008–2009 sezonunda 368 bin ton olmak üzere toplamda 694 bin ton alım yaparak karşılığında net olarak 2,83 milyar TL ödemede bulunmuştur. 2008–2009 sezonunda, 801 bin tonluk rekoltenin % 46'sı alıma tabi tutularak Cumhuriyet tarihinin en yüksek müdahalesi gerçekleştirilmiştir.

2009/15202 sayılı Kararname ile Bakanlığımızca yeni fındık stratejisi uygulamaya konularak TMO'nun fındık alım görevi sonlandırılmıştır. 2009–2011 yıllarını kapsayan strateji çerçevesinde üreticilere 2009 yılında 649 milyon TL alan bazlı gelir desteği ve 1,10 milyon TL alternatif ürün desteği, 2010 yılında 708 milyon TL alan bazlı gelir desteği ve 1,30 milyon TL alternatif ürün desteği, 2011 yılında ise 707 milyon TL alan bazlı gelir desteği verilmiştir.

30.01.2013 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2013/4245 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile fındıkta alan bazlı gelir desteği ödemesi; 2012 yılı ürünü için 150 TL/da, 2013 yılı ürünü için 160 TL/da ve 2014 yılı ürünü için 170 TL/da olarak belirlenmiştir.

Alternatif ürüne geçen üreticilere; 2012 yılı için başvuranlara 600 TL/da (ilk yıl için 300 TL/da, ikinci ve üçüncü yıllarda ise her yıl için 150 TL/da), 2013 yılı için başvuranlara 450 TL/da (ilk yıl için 300 TL/da, ikinci yıl için 150 TL/da) ve 2014 yılı için başvuranlara 300 TL/da ödeme yapılması kararlaştırılmıştır.

Strateji kapsamında TMO; arz fazlası stoklarının bir kısmını yağ imalatında değerlendirmiş, arz açığı olduğu dönemlerde piyasa ihtiyacını stoklarından satış yaparak karşılamış, satışlarını hasat öncesinde (Ağustos ayı) durdurmuş ve piyasa dengelerini gözeterek Ocak ayından önce satış yapmamıştır.

Bunların yanı sıra fındık ve mamullerinin tüketimini artırmak amacıyla imal ettiği kavrulmuş iç fındık, şekerli fındık ezmesi ve rafine fındık yağı TMO işyerlerinde, kavrulmuş-kıyılmış iç fındıklar ise fındıklı ekmek üretimi için İstanbul, Ankara, İzmir ve Antalya halk ekmek fabrikalarına satılmıştır.

Tanıtım amaçlı bu satışların bir nebze amacına ulaşması ve stokların yenilenme imkânı bulunmamasından dolayı kavrulmuş iç fındık, şekerli fındık ezmesi ve kıyılmış fındık imalatları ve satışları 2011 yılında sonlandırılmış olup ham yağ ve rafine fındık yağı imalatlarına ise devam edilmektedir.

Stok değerlendirme çalışmaları neticesinde toplamda 632 bin ton kabuklu fındık değerlendirilmiş olup bakiye stokumuz 62 bin tondur.

4. ÖNEMLİ FINDIK ÜRETİCİSİ ÜLKELER VE İZLEDİKLERİ POLİTİKALAR

ABD'deki Oregon Fındık Yetiştiricileri (HGO), ABD fındığının en büyük işleyicileri ve pazarlayıcılarıdır. Bu birlik, fındık yetiştiricilerinin oluşturduğu bir kooperatif olup 30 bin tonluk üretimle dünya fındık arzının % 4'ünü gerçekleştirmektedir. ABD yılda ortalama 10.000 ton fındık ithal etmektedir (USDA, 2008–2012).

İtalya ortalama 103 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının % 12'sini gerçekleştirmekte olup buna ilave olarak yılda ortalama 108 bin ton kabuklu fındık ithal etmektedir (INC, 2011).

İspanya ortalama 21 bin ton fındık üretimiyle dünya fındık arzının % 3'ünü gerçekleştirmekte olup buna ilave olarak yılda ortalama 8 bin ton fındık ithal etmektedir (INC, 2011).

Türkiye'nin birim alandan diğer üretici ülkelerden daha düşük verim elde etmesi uluslararası piyasalardaki rekabet gücünü azaltmaktadır. Bununla birlikte Azerbaycan ve Gürcistan'daki üretim artışının önümüzdeki yıllarda Ülkemizin fındık ihracatını olumsuz etkileyebileceği söylenebilir. Son yıllarda dış piyasalarda fındık fiyatlarının yüksek olması ve bu ülkelerde üretim maliyetlerinin düşük olması nedeniyle fındık üretimi yaygınlaşmaktadır. Çikolata sanayinde faaliyet gösteren firmalar da hammadde giderlerini azaltmak amacıyla Azerbaycan ve Gürcistan'da fındık yetiştiriciliğini teşvik ederek Türkiye'nin pazardaki etkinliğini azaltmayı hedeflemektedirler.

Bir diğer husus da fındığın ikame ürünü olan bademin, dünyada tüketiminin ve çikolata, şekerleme sanayisinde kullanımının artmasıdır. Badem fiyatlarının fındığa göre daha istikrarlı olması ve Kaliforniya Pazarlama Kurulu'nun izlemiş olduğu etkin pazarlama politikasının etkisiyle dünyadaki badem ithalatı, fındığa göre daha hızlı bir şekilde artmaktadır.